

BEROEPSPROFIEL VAN DE JEUGDARTS IN VLAANDEREN

Oktober 2018

VLAAMSE WETENSCHAPPELIJKE VERENIGING VOOR
JEUGDGEZONDHEIDSZORG

Inhoudsopgave

1	Wat is jeugdgezondheidszorg?.....	2
2	Waarom een beroepsprofiel voor de jeugdarts?	5
3	Totstandkoming van het beroepsprofiel van de jeugdarts	6
4	Het profiel.....	7
4.1	De JGZ-deskundige	8
4.2	Gezondheidsbevorderaar	9
4.3	Organisator	10
4.4	Communicator.....	10
4.5	Samenwerker.....	11
4.6	Professional	12
4.7	Wetenschapper	13

1 WAT IS JEUGDGEZONDHEIDSZORG?

De jeugdgezondheidszorg (JGZ) in Vlaanderen is het deel van de gezondheidszorg dat zich richt op het **bewaken, beschermen en bevorderen** van de **gezondheid, groei en ontwikkeling** van kinderen en jongeren, op het lichamelijke, cognitieve en sociaal-emotionele vlak. Het doel is kinderen en jongeren te laten opgroeien tot volwassenen die betekenis geven aan hun leven en een rol opnemen in de samenleving. De JGZ heeft hierbij niet alleen aandacht voor het individuele kind maar kijkt ook naar de relatie en interactie met de context (maatschappij, buurt, school, gezin, vrije tijdsmilieu). Dit beschrijft meteen de missie van de JGZ.

***Groei** is gedefinieerd als een geheel van lichamelijke veranderingen met de leeftijd (onder meer geëvalueerd aan de hand van schedelomtrek, lengte, gewicht, ...). Het is een zeer belangrijke en gevoelige indicator van de gezondheid van een kind of jongere en van de globale gezondheid van de hele bevolking. Een afwijkend groeipatroon of een onevenwicht tussen groei en maturatie is niet alleen een signaal van een onderliggende ziekte of psychosociaal disfunctioneren, maar kan ook een voorspellende factor of zelfs een determinant zijn voor latere gezondheidsrisico's of ziekten.*

***Ontwikkeling** is een uiterst complex proces van onder meer lichamelijke en geestelijke maturatie en het verwerven van vaardigheden in diverse domeinen (sociaal-emotioneel, motorisch, cognitief, taal-spraak, creativiteit, lezen, rekenen, schrijven,... deze lijst is vrijwel onbeperkt). Sommige aspecten van het ontwikkelingsproces overstijgen het niveau van 'vaardigheden verwerven'. De vaardigheden zijn in dat geval eerder middelen om zichzelf te ontplooiën tot een persoonlijkheid, die gedragingen stelt volgens bepaalde morele waarden. 'Levensdoelen', 'creativiteit', 'zelfontplooiing', 'positieve interactie met derden', zijn begrippen die in dit verband verwijzen naar een hoger zinvol functioneren, waarin omgevende waarden, normen en cultuur niet alleen meebepalend zijn voor de ontwikkeling ervan, maar tegelijk onderdeel gaan uitmaken van iemands persoonlijkheid. Ontwikkeling resulteert in 'het worden van iemand' en niet alleen in het 'verwerven van vaardigheden'.*

***Beschermen** is alert zijn voor (gezondheids-/groei-/ontwikkelings-) bedreigingen, wat een anticiperende (proactieve) connotatie heeft en ook staat voor het vrijwaren van wat bereikt werd.*

***Bewaken** verwijst naar monitoring, het met regelmaat meten van indicatoren van gezondheid, groei en ontwikkeling. Dit heeft als doel de evolutie en fasen van groei en ontwikkeling op te volgen, waardoor (vroeg)tijdig afwijkende groei- en ontwikkelingspatronen kunnen worden herkend. In dit kader situeert zich ook de gerichte screening naar gezondheidsproblemen/pathologie.*

***Bevorderen** is het verbeteren of versterken van wat reeds bereikt werd op het vlak van gezondheid, groei en ontwikkeling.*

Een consequente aandacht voor het kind en zijn leefomgeving kenmerkt de twee pijlers van de JGZ, met name '**preventie**' en '**zorg**'.

Preventie verwijst naar zowel populatiegerichte en individuele gezondheidsbevordering als naar een systematische opvolging van gezondheid, groei en ontwikkeling van kinderen en jongeren met als doel te bevestigen wat goed gaat, en in een vroeg stadium te detecteren wat dreigt mis te gaan. Met kennis van bevorderende en belemmerende factoren wordt nagegaan wat nodig is om wat bevorderend werkt te versterken en belemmeringen te milderen.

Dit kenmerkt de diagnostiek¹ in de JGZ.

De JGZ verleent ook zorg door het ondersteunen en begeleiden van kinderen, jongeren en hun gezin² wanneer de persoonlijke ontwikkeling, de integriteit, het welbevinden en/of een optimale deelname aan onderwijs, vrijetijdsleven en gezinsleven in het gedrang komt. De JGZ doet dit door een brugfunctie op te nemen tussen de leefwereld van het kind/de jongere enerzijds en hulpverleners³ en zorgverstrekkers⁴ in de gezondheids- en welzijnssector anderzijds.

De JGZ realiseert beide pijlers en volgt de logica van de universele preventie, gericht op de gehele populatie jeugdigen, de selectieve preventie gericht op deelgroepen met identificeerbare risico's en op geïndiceerde preventie gestuurd door individuele noden.

De definitie van gezondheid zoals Machteld Huber ze definieert: 'Gezondheid als het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven' (Huber 2014) onderschrijft perfect de missie van de JGZ waar participatie en functionele integratie in diverse maatschappelijke contexten centraal staan.

Eigen aan de Vlaamse JGZ is dat ze structureel werkt via Kind en Gezin (K&G) en de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB). Hun programmatorische aanpak garandeert een breed bereik van de doelgroep. Dat neemt niet weg dat andere actoren in de gezondheidszorg ook kunnen bijdragen tot de strategische doelen van de JGZ (VWVJ 2016).

De missie van de JGZ, haar populatiegerichtheid en haar werking via K&G en CLB maken het moeilijk om de JGZ te situeren binnen de geëchelonnerde gezondheidszorg. De JGZ spoort deels met de definitie van de eerste lijn⁵. De JGZ is rechtstreeks toegankelijk en biedt haar doelgroep op actieve wijze een universeel en uniform aanbod aan. De benadering is bij aanvang generalistisch en niet probleemgericht, maar differentieert volgens noodzaak van de gehele populatie, deelgroepen en individuen. De JGZ neemt een brugfunctie op tussen de formele en informele zorg voor kinderen en jongeren en werkt daarvoor samen met de eerste, tweede en derdelijns gezondheidszorg, actoren in de welzijnszorg, onderwijs en de context van de jeugdigen.

Voor en goede lectuur van het beroepsprofiel worden hieronder de visie en de belangrijkste werkingsprincipes van de JGZ toegelicht.

---

¹ **Diagnostiek** in de jeugdgezondheidszorg verwijst naar het proces dat de professional doorloopt om zich een beeld te vormen van de ontwikkeling en het functioneren van een kind/een jongere en van de bevorderende en belemmerende factoren voor de ontwikkeling en het functioneren in de verschillende contexten (gezin, school, vrijetijd,...). Deze brede beeldvorming laat toe om relaties en (causale) verbanden te leggen om, indien nodig, vanuit een gedeelde besluitvorming aanbevelingen en adviezen te formuleren om de maatschappelijke participatie te bevorderen. Deze aanbevelingen betreffen het verminderen van de belemmerende factoren, het versterken van protectieve kenmerken en het verbeteren van de afstemming van de context op de behoeften van het kind/de jongere. Het monitoren, de screening en de surveillance op de gezondheid, groei en ontwikkeling maken onverminderd deel uit van de diagnostiek in de jeugdgezondheidszorg.

² 'Gezin' verwijst naar de diverse opvoedingscontexten waarin kinderen opgroeien.

³ In de tekst wordt verstaan onder 'hulpverlener', de professional die hulp verleent naar aanleiding van een maatschappelijke en/of geestelijke nood.

⁴ 'Zorgverstrekkers' verwijst in de tekst naar de professional in de gezondheidszorg die zorgen verstrekt.

De leerkracht is noch hulpverlener noch zorgverstrekkers en wordt niet gevat door hogergenoemde omschrijving.

⁵ 'De eerste lijn' verwijst naar rechtstreeks toegankelijke, ambulante, generalistische zorg voor niet gespecificeerde gezondheids- en/of welzijns(-gerelateerde) problemen, zowel van fysieke, psychologische als sociale aard. De eerste lijn vormt in regel het eerste contact met professionele zorg; kan diagnostische curatieve, revaliderende en palliatieve zorgverlening aanbieden voor het overgrote deel van de problemen; biedt preventie voor individuen en risicogroepen in de eigen populatie; houdt rekening met de persoonlijke en sociale context van mensen; verzekert continuïteit van zorg over de tijd en tussen zorgaanbieders; ondersteunt de informele zorg rondom de patiënt/cliënt. (*Strategische and Adviesraad (2010)*).

De JGZ is er voor het kind:

De JGZ heeft alle kinderen in beeld;

De JGZ is vertrouwd bij de jeugdigen en hun ouders⁶ en laagdrempelig bereikbaar;

De JGZ is actief en anticiperend en sluit aan bij de leefwereld van kinderen, jongeren en hun gezinnen;

De JGZ versterkt de eigen kracht van kinderen, jongeren en hun ouders in open dialoog en volwaardig partnerschap;

De JGZ is expert in de variatie van normale, en signalen van afwijkende, groei en ontwikkeling en de invloed van de context hierop;

De JGZ volgt kinderen en jongeren in hun ontwikkeling vanuit een bio-psychosociaal model en doet dit op relevante momenten van de levensloop;

De JGZ is verbinder tussen het kind/de jongere in zijn natuurlijke context en de diverse echelons van ondersteuning en hulp in de curatieve gezondheidszorg, de jeugdhulpverlening en onderwijs;

De JGZ heeft aandacht voor sociale ongelijkheid in gezondheid;

De JGZ differentieert haar aanbod in functie van de noden;

De JGZ werkt conform de beschikbare evidentie die de balans houdt tussen relevant wetenschappelijk bewijs, het klinisch oordeel en de ervaring van professionals en de waarden en voorkeuren van kinderen/jongeren en hun ouders en de samenleving.

Belangrijke werkingsprincipes voor de JGZ zijn:

- De **multidisciplinaire werking**. De uitvoering van de JGZ vereist actieve betrokkenheid van psychologische, pedagogische, maatschappelijke en (para)medische disciplines.
- De JGZ werkt volgens een **getrapt model** waarbij het aanbod in intensiteit en individualisering toeneemt naarmate de nood aan zorg toeneemt.
- De JGZ werkt volgens het **subsidiariteitsprincipe**⁷. Binnen het getrapte aanbod wordt de gepaste zorg verleend door de meest aangewezen persoon, rekening houdend met competenties en beschikbare middelen.

Het referentiekader voor dit profiel is de publicatie 'Jeugdgezondheidszorg. Onderbouw voor de organisatie van JGZ in de centra voor leerlingenbegeleiding. VVVJ. 2016. Leuven' en in het bijzonder het hoofdstuk dat de strategische en operationele doelen voor de jeugdgezondheidszorg beschrijft.

---

⁶ 'Ouders' verwijst ook naar ieder die ter vervanging van ouders de opvoedingstaken opneemt.

⁷ Het subsidiariteitsprincipe betekent dat het aanbod, de zorg, en de besluitvorming gebeurt door de professional waarvan de competenties het nauwst aanleunen bij deze die vereist zijn voor het verlenen van kwaliteitsvolle zorg.

2 WAAROM EEN BEROEPSPROFIEL VOOR DE JEUGDARTS?

De preventieve gezondheidszorg voor kinderen en jongeren in Vlaanderen wordt vooral aangeboden door K&G en CLB. Beide organisaties werken aan een hervorming van hun aanbod. De reorganisatie betreft zowel de inhoudelijke thema's waarvoor een actuele wetenschappelijke onderbouw werd/wordt gezocht, als de rollen en taakverdeling tussen artsen en verpleegkundigen. Transitiefasen veroorzaken onzekerheid maar zijn tegelijk een aanleiding tot herbronning en (her)positionering van beroepsgroepen. Een scherp stellen van de identiteit van de jeugdarts is aan de orde.

Een beroepsprofiel bevordert beroepsfierheid. Een profiel tekent niet enkel wat de jeugdarts doet en hoe zij de dingen doet, maar ook waarom zij doet wat zij doet: de drijfveer, de inspiratie, de motivatie, het engagement, waarin zij gelooft het verschil te maken. Beroepsfierheid is een positieve en constructieve emotie die de professional vleugels geeft en die tegelijk vertrouwen en bereikbaarheid voor de gebruikers van de JGZ aanwakkert.

Een beroepsprofiel maakt een beroepsgroep zichtbaar en verleent erkenning aan de opdrachten en het takenpakket van de personen die het beroep uitoefenen. Maatschappelijke erkenning van de rol van de jeugdarts kan blijken uit de toekenning van een beroepstitel na het volgen van een opleiding die tegemoetkomt aan het competentieprofiel van deze beroepsgroep. Een beroepstitel wordt gekoppeld aan een formele erkenning door het RIZIV met daaraan gekoppelde bevoegdheden (geneeskundige verstrekking, voorschrift, toegang tot de RIZIV-nomenclatuur) en een bevoegdheidscode. Jeugdartsen hebben nood aan een bevoegdheidscode die hen toelaat kinderen en jongeren te verwijzen naar diensten (vb. oogarts, multidisciplinair bilan in het kader van ontwikkelingsvertraging, ...) met behoud van rechten op financiële tussenkomst vanwege het RIZIV voor de cliënt/patiënt. Alhoewel de bevoegdheden van basisartsen in 2014 werden uitgebreid, worden RIZIV-tussenkomsten voor de cliënt/patiënt door de bevoegde instanties regelmatig geweigerd. De toewijzing van een eigen bevoegdheidscode aan de jeugdarts laat toe om RIZIV-nomenclatuur te ontwikkelen die tegemoetkomt aan een performantere dienstverlening binnen de JGZ.

Een beroepsprofiel maakt een beroepsgroep en de individuele jeugdarts identificeerbaar en aanspreekbaar voor overheden, pers, andere beroepsgroepen en het brede publiek in het maatschappelijk debat over thema's en standpunten die kinderen, jongeren en hun ouders aanbelangen.

Een beroepsprofiel voor de jeugdarts draagt bij tot duidelijkheid over de verdeling van taken en opdrachten en samenwerking binnen het landschap van de gezondheidszorg. Een heldere positionering van de jeugdarts ten aanzien van andere beroepsbeoefenaars in de gezondheidszorg is wenselijk opdat de doelgroep van de JGZ, met name kinderen, jongeren en hun ouders, volgens het subsidiariteitsprincipe de zorg krijgen die hen toekomt. De JGZ is intermediair tussen kinderen, jongeren en hun ouders en de gezondheids-, welzijns- en onderwijssector. Een duidelijke positionering van de jeugdarts maakt op beleidsniveau (lokale, regionale en federale overheden) een heldere taakverdeling en constructieve samenwerking mogelijk ten behoeve van een effectieve en efficiënte zorg- en hulpverlening, en dit zowel binnen als buiten de gezondheidszorg.

Een beroepsprofiel voor de jeugdarts tekent ten slotte een kader voor het formuleren van opleidingsdoelen en opleidingsspecifieke leerresultaten van de Masteropleiding in de JGZ. Opleidingsdoelen en de respectieve leerresultaten tekenen de kwaliteitscontouren waarbinnen de JGZ wordt uitgevoerd.

3 TOTSTANDKOMING VAN HET BEROEPSPROFIEL VAN DE JEUGDARTS

Er zijn drie trajecten die een expressie vinden in dit profiel.

- Ontwikkelen van missie en visie op JGZ: de Conceptnota (Van Hoeck and Hoppenbrouwers 2008), de Wetenschappelijke State of the Art (Van Hoeck, Hoppenbrouwers et al. 2010), en het advies aan de overheid over realisatie van JGZ in CLB (VWVJ 2016).
- Een Europees traject dat de competenties en opleidingsdoelen voor de schoolgezondheidszorg omschrijft (European Union for School and University Health and Medicine 2014).
- De werkzaamheden van een werkgroep van CLB-artsen hebben geleid tot een ontwerptekst die verder werd verfijnd na discussie in het bestuur van de VWVJ.
- Een afstemming met vertegenwoordigers van Kind en Gezin

4 HET PROFIEL

Dit beroepsprofiel beschrijft de rollen die de jeugdarts opneemt bij de realisatie van de strategische en operationele doelen van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) in Vlaanderen (VWVJ 2016).

In overeenstemming met andere beroeps- en competentieprofielen wordt de structuur van het CanMEDS (Canada 2017) model toegepast. CanMEDS is een educatief kader waarin zeven rollen geïdentificeerd en beschreven zijn, die leiden tot een optimale gezondheidszorg. Toegepast op de JGZ staat de rol van de jeugdarts als deskundige in de JGZ centraal. De deskundigheid situeert zich op de doorsnede van de zes andere rollen, die elkaar deels overlappen en het profiel van de jeugdarts vervolledigen.

De rollen van de jeugdarts zijn:

- JGZ-deskundige
- Gezondheidsbevorderaar
- Organisator
- Professional
- Communicator
- Samenwerkingspartner
- Wetenschapper

In wat volgt wordt elke rol kort toegelicht.

4.1 De JGZ-deskundige

De jeugdarts zet medische kennis, inzichten en vaardigheden in om de missie van de JGZ waar te maken.

De jeugdarts is door bijkomende vorming gespecialiseerd in:

- De variatie van de normale en afwijkende gezondheid, groei en ontwikkeling van zuigelingen, kinderen en jongeren, en de hierbij aansluitende indicatoren.
- De bevorderende en belemmerende determinanten voor de gezondheid, groei en ontwikkeling in het kind en de leefomgeving.
- Universele, selectieve en geïndiceerde preventie, aangeboden op programmatorische wijze of op vraag.
- De integratie en participatie van kinderen en jongeren met gezondheidsproblemen aan het maatschappelijk leven.

De jeugdarts	<p>doet aan preventie door op wetenschappelijk onderbouwde wijze acties te richten op populaties, deelgroepen en/of individuele kinderen en jongeren. Deze preventieve acties bestrijken het hele spectrum van gezondheidsbevordering tot vroegdetectie door screening, monitoring en surveillance van gezondheid, groei en ontwikkeling.</p> <p>... beschouwt vroegdetectie als een overstap naar de diagnostiek.</p> <p>... gebruikt hiertoe indicatoren van gezondheid, groei en ontwikkeling.</p> <p>... differentieert haar acties in functie van de noden die voorvloeien uit risicofactoren van deelgroepen en individuen.</p>
De jeugdarts	<p>doet aan diagnostiek naar aanleiding van vragen, signalen, bezorgdheden en klachten bij de gezondheid, groei en ontwikkeling van kinderen en jongeren, of van elementen in de context die de gezondheid, groei en ontwikkeling kunnen verstoren.</p> <p>... maakt een inschatting van de ernst van het signaal/de klacht/het probleem, en van de noodzaak en aard van een eventuele interventie.</p> <p>... focust op de noden van kinderen en jongeren om nu en in de toekomst deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk leven, rekening houdend met hun persoonlijke ontwikkelbehoeften, ondersteuningsnoden van ouders en (andere?) determinanten in de context.</p> <p>... brengt in kaart wat goed gaat.</p> <p>... onderzoekt de impact van ziekte en stoornis op het welbevinden en de maatschappelijke participatie van kinderen en jongeren (gezin, onderwijs, vrije tijd).</p>
De jeugdarts	<p>zorgt voor kinderen en jongeren die bedreigd zijn in hun ontwikkeling door langdurige of chronische ziekte. Het gaat hier in essentie om begeleiding bij het (her)opnemen van rollen en verantwoordelijkheden conform de leeftijd, zoals</p>

schoollopen en vrijetijdsbesteding. De jeugdarts verbindt de leefwereld van de kinderen en jongeren met de eerste, tweede en derdelijns gezondheidszorg, welzijnszorg en onderwijs.

... versterkt de eigen kracht in het kind en wat goed gaat in de context.

... faciliteert de betrokkenheid van andere professionals en diensten bij het diagnostisch, therapeutisch en/of begeleidingsproces.

... neemt een brugfunctie op en zet medische kennis in bij het vertalen van informatie en inzichten uit de curatieve gezondheidszorg (1^e, 2^e en 3^e lijn) naar niet-medisch geschoolde personen, netwerkpartners van de JGZ en naar ouders en leerlingen.

... formuleert handelingsgerichte adviezen bij kinderen en jongeren in het gewoon en buitengewoon onderwijs, kinderopvang, setting vrije tijd.

4.2 Gezondheidsbevorderaar

Alle proactieve en preventieve initiatieven⁸ in de JGZ zijn bedoeld om de gezondheid, groei en ontwikkeling te bevorderen. Gezondheidsbevordering is een kernopdracht van de JGZ.

De jeugdarts volgt de invloed van maatschappelijke trends en ontwikkelingen op de gezondheid van jeugdigen en identificeert (nieuwe) relevante determinanten.

... onderkent het belang van innovaties en ontwikkelingen zowel medisch als niet-medisch en is in staat de impact ervan op de JGZ in te schatten.

... informeert de lokale en regionale overheden over trends en ontwikkelingen.

... treedt op als pleitbezorger voor de gezondheidsbevordering van kinderen en jongeren.

... heeft aandacht voor sociale ongelijkheid.

De jeugdarts neemt collectieve en individuele maatregelen om de gezondheid, groei en ontwikkeling van kinderen en jongeren te beschermen en te bevorderen.

... past onderbouwde en effectieve methodieken van gezondheidsbevordering en vroegdetectie toe.

... doet dit in samenwerking met relevante partners.

... organiseert profylactische maatregelen om de verspreiding van infectieziekten te voorkomen.

... organiseert populatiegerichte vaccinatiecampaagnes.

... biedt inhaalvaccinaties aan subgroepen en individuen aan die vaccinaties volgens het gangbare schema hebben gemist.

... bewaakt de samenhang in de keten voor de populatiegerichte proactieve en preventieve acties maar ook de afwikkeling van geleverde zorg na vroegdetectie en screening.

---

⁸ Preventie reduceert het aantal of de impact van risicofactoren voor de gezondheid, groei en ontwikkeling en is daardoor gelinkt aan een mogelijk problematische uitkomst. Pro-actie versterkt de protectieve factoren en staat niet in relatie met een probleem. Eeman, L. and I. Nicaise (2011).

De jeugdarts sensibiliseert kinderen, jongeren en hun ouders om verantwoordelijkheid op te nemen voor de eigen gezondheid.

- ... bevordert hun zelfreflectie.
- ... moedigt hen aan om bewust eigen keuzes te maken ten aanzien van hun gezondheidsgedrag.
- ... biedt een veilige gelegenheid om vragen, zorgen en problemen voor te leggen.

4.3 Organisator

De jeugdarts neemt een trekkende rol op in de organisatie van een integrale, doelgerichte en toegankelijke JGZ.

De jeugdarts neemt leidinggevende taken op bij de organisatie van een JGZ-beleid.

- ... werkt planmatig en kwaliteitsvol.
- ... zet medische informatie om in beleidsadvies voor overheden, lokale besturen, scholen, organisaties waar kinderen verblijven en vrijetijdsorganisaties.
- ... kent de mogelijkheden om beleidsmatig en innoverend bij te dragen tot een effectieve en efficiënte JGZ rekening houdende met maatschappelijke trends (Leiderschap and Twente 2017).
- ... onderkent het belang van verantwoorde financiering en budgettering in de gezondheidszorg.

De jeugdarts organiseert een programmatorisch preventief aanbod voor kinderen en jongeren.

- ... in functie van de noden van een gehele populatie, deelgroepen en individuen
- ... volgens een getrappt aanbod.
- ... volgens het subsidiariteitsprincipe.
- ... en brengt hiertoe alle relevante actoren samen.

De jeugdarts initieert diagnostische trajecten wanneer de noodzaak blijkt uit het programmatorisch aanbod, uit een vraag van actoren in de gezondheidssector, de welzijnszorg of onderwijs, of uit een vraag van kinderen, jongeren of ouders.

De jeugdarts maakt haar/zijn rollen bekend zowel binnen als buiten de eigen organisatie, voor zowel professionals als niet-professionals.

4.4 Communicator

Deze rol betreft alle vormen van verbale, non-verbale, schriftelijke, elektronische communicatie tussen de jeugdarts en kinderen/jongeren, hun ouders/opvoeders, schoolpersoneel en begeleiders van vrijetijdsactiviteiten, maatschappelijke diensten en pers. De communicatie met zorg- en hulpverleners wordt gevat onder de rol van "Samenwerker".

- De jeugdarts bouwt een vertrouwensrelatie op met kinderen, jongeren en hun ouders.
 ... treedt de kinderen/jongeren en hun ouders tegemoet in een toegankelijk en warm contact.
 ... gaat uit van de eigen kracht van kinderen/jongeren en hun ouders.
 ... betreft kinderen/jongeren en hun ouders actief en in open dialoog bij het besluitvormingsproces.
- De jeugdarts past de taal aan.
 ... gebruikt woorden en zinsbouw aangepast aan leeftijd, taal, culturele achtergrond en de gevoeligheden van kinderen/jongeren en hun ouders.
 ... vertaalt voor kinderen en jongeren met ziekte, stoornis of beperking en hun ouders, medische informatie die relevant is voor hun maatschappelijke participatie.
 ... vertaalt medische informatie, relevant voor schoolpersoneel, leerkrachten, begeleiders die werken met kinderen/jongeren met een ziekte, stoornis of beperking.
- De jeugdarts hanteert diverse communicatiekanalen.
 ... gebruikt gepaste kanalen die aansluiten bij de leefwereld van kinderen en jongeren.
 ... informeert ouders over het aanbod JGZ.
 ... gebruikt pers en sociale media om te informeren over de JGZ en thema's die de JGZ aanbelangen.
- De jeugdarts luistert met een open, onbevooroordeelde en oprecht geïnteresseerde houding naar kinderen, jongeren en hun ouders.

4.5 Samenwerker

Deze rol betreft alle beroepsmatige contacten en relaties met hulp- en zorgverleners binnen en buiten de eigen organisatie. Het omvat het uitbouwen van een netwerk en het optimaal benutten voor de JGZ-missie van de expertise die beschikbaar is in het netwerk.

- De jeugdarts maakt zijn rol bekend en zichtbaar zowel binnen de eigen organisatie als aan haar samenwerkingspartners.
- De jeugdarts werkt doelgericht samen met professionals in de eigen organisatie.
 ... in een multidisciplinair team.
 ... past het multi-, inter- en/of transdisciplinair⁹ werken (Derks 2000) toe in functie van de interne afspraken.

---

⁹ Bij een multidisciplinaire werking brengen professionals vakspecifieke kennis, onafhankelijk van elkaar verworven, samen in een analyse.

Interdisciplinair werken verwijst naar een intensievere manier van uitwisseling en interactie waarbij de ene professional verder bouwt op de informatie of analyse van de andere professional.

Bij een transdisciplinaire samenwerking wordt niet enkel informatie maar ook expertise uitgewisseld. Dit resulteert in een

- De jeugdarts werkt doelgericht samen met professionals buiten de eigen organisatie.
 ... doet dit vanuit een inzicht in de expertise van de diensten en personen.
 ... ontwikkelt een netwerk ten behoeve van de populatiegerichte interventies.
 ... ontwikkelt een netwerk ten behoeve van de maatschappelijke participatie van deelgroepen of individuele kinderen/jongeren met bijzondere noden.
- De jeugdarts neemt een formele of informele coachende rol op ten aanzien van medewerkers in opleiding, van de eigen of een andere discipline (Leiderschap and Twente 2017).

4.6 Professional

Deze rol betreft het werken in overeenstemming met de medische deontologie binnen het gangbare wettelijke kader en meer specifiek verband houdende met het collectief-preventief handelen en de rechtspositie van de kinderen, jongeren en hun ouders.

- De jeugdarts handelt binnen de contouren van de vigerende regelgeving waaronder de rechten van de patiënt, de rechten van het kind, de rechtspositie van de minderjarige en de regelgeving die betrekking heeft op de dienst of organisatie die de JGZ mee vorm geeft.
- De jeugdarts neemt een professionele houding aan.
 ... stelt zich verantwoordelijk¹⁰ op ten aanzien van het kind, de jongere, de ouders.
 ... respecteert de privacy van kinderen, jongeren en hun ouders.
 ... stelt zich verantwoordelijk op ten aanzien van de collega's binnen en buiten de eigen organisatie.
 ... stelt zich verantwoordelijk op ten aanzien van het diagnostisch en begeleidingsproces.
 ... kent de grenzen van het eigen kunnen en handelt daarbinnen.
 ... is zich bewust van de eigen waarden en normen en de invloed ervan op het eigen handelen.
- De jeugdarts handelt vanuit het centrale belang van kinderen en jongeren.
 ... is zich bewust van verschillen in waarden, normen en overtuigingen en gaat hier respectvol mee om binnen de geldende ethische en deontologische gedragsregels.
 ... werkt in gedeelde verantwoordelijkheid, transparantie en vanuit een 'ongelijke gelijkwaardigheid'¹¹.

---

zekere mate van gemeenschappelijke expertise. *Van Hoeck, K. and K. Hoppenbrouwers (2008).*

¹⁰ Verantwoordelijkheid verwijst naar de mate waarin een beroepsbeoefenaar aanspreekbaar is op zijn (beroepsmatig) handelen en op de gevolgen daarvan voor het (beroepsmatig) handelen door anderen.

¹¹ 'Ongelijke gelijkwaardigheid': de professional en de cliënt zijn gelijkwaardig maar niet gelijk. Beiden zijn expert en erkennen elkaars expertise op het eigen terrein Tonkens (2008). Herwaardering van professionals, maar hoe?, Den Haag.

... werkt aanklampend wanneer het nodig is.

De jeugdarts engageert zich om te handelen in het belang van het individu, alsook van de maatschappij.

De jeugdarts draagt zorg voor zichzelf en bewaakt de persoonlijke balans tussen werk en persoonlijk leven.

4.7 Wetenschapper

Deze rol betreft het verwerven, onderhouden, toepassen en overdragen van wetenschappelijke kennis ten behoeve van een kwaliteitsvolle JGZ (Jeugdgezondheidszorg 2013).

De jeugdarts doet aan levenslang leren
... door het opvolgen van evoluties binnen het vakgebied en de public health.
... door het kritisch beoordelen van wetenschappelijke literatuur en andere informatiebronnen.

De jeugdarts doet aan kwaliteitsverbeterend onderzoek.
... door relevante onderzoeksvragen te formuleren m.b.t. aspecten van de eigen werking.
... door analyse, volgens de gangbare wetenschappelijke criteria, van data verzameld in het kader van de uitoefening van de JGZ.
... door de resultaten aan te wenden om het eigen handelen te verbeteren.
... door de resultaten aan te wenden om het preventief JGZ-beleid te verbeteren.

Referenties

Canada, R. C. o. p. a. s. o. (2017). "CanMEDS: Better standards, better physicians, better care.", from <http://www.royalcollege.ca/rcsite/canmeds-e>.

Derks, L. (2000). Snappen jullie transdisciplinaire overdracht?

Eeman, L. and I. Nicaise (2011). Studio kinderarmoede. Verslag.

European Union for School and University Health and Medicine (2014). European framework for quality standards in school health services and competences for school health professionals. W. R. H. O. Europe. Copenhagen, EUSUHM.

Huber, M. (2014). Towards a new, dynamic concept of health. Its operationalisation and use in public health and healthcare, and in evaluating health effects of food., Universiteit Maastricht.

Jeugdgezondheidszorg, I. S. M. (2013). Domeinspecifieke en opleidingsspecifieke leerresultaten masteropleiding jeugdgezondheidszorg. Leuven.

Leiderschap, P. M. and U. Twente (2017). Raamwerk Medisch Leiderschap.

Strategische and Adviesraad (2010). Reflectienota Eerstelijnszorg. Bijdrage aan het debat naar aanleiding van de Vlaamse conferentie eerstelijnsgezondheidszorg.

Tonkens (2008). Herwaardering van professionals, maar hoe?, Den Haag.

Van Hoeck, K. and K. Hoppenbrouwers (2008). Jeugdgezondheidszorg in centra voor leerlingenbegeleiding. Een werkdocument. Leuven, Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg.

Van Hoeck, K., K. Hoppenbrouwers, E. Beelen, M. Boonen, M. De Keyser, C. Guérin, R. Leroy, K. Vandoorslaer, A. Vanlander and I. Van Trimont (2010). Onderzoek naar de wetenschappelijke state of the art van de preventieve gezondheidszorg voor schoolgaande kinderen en jongeren '3-18 jaar'. Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg.

VWVJ (2016). Jeugdgezondheidszorg. Onderbouw voor de organisatie van JGZ in de centra voor leerlingenbegeleiding. Leuven, Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg